

Po jabolka!

DR. IVAN LAH:

Pri gospodu Noviču.

Lansko leto sem potoval po slovanskih deželah; vozil sem se čez Češko, Poljsko, Rusko, prepeljal sem se čez Črno morje in sem se vrnil čez Bolgarsko, Srbsko, Hrvaško domov. Videl sem vsa naša velika mesta: Prago, Krakov, Varšavo, Petrograd, Moskvo, Kijev, Odeso, Sofijo, Belgrad, Zagreb. To so največja slovanska mesta. Kako sem hodil po onih lepih daljnih krajih in kaj sem tam videl lepega, to vam napišem mogoče ob drugi priliki. Danes vam samo povem, kako sem bil pri gospodu Noviču in kaj mi je naročil.

Gospod Novič prebiva v Petrogradu, v glavnem mestu ruske države. Petrograd je veliko mesto, ki ima skoraj dva milijona prebivalcev in je podobno vsem drugim velikim evropskim mestom kakor so: Dunaj, Berlin, Pariz. Petrograd leži na bregovih reke Neve, ki se tu izliva v morje; reka Neva je tako široka, da je videti, kakor da se morje zajeda globoko v mesto. Po Nevi plavajo mali in veliki parniki in veliki splavi drv in lesa. Reka se deli na več rokavov, ki dele mesto na več delov; na bregovih reke Neve se dvigajo mogočne krasne palače, trdnjave, cerkve, carski dvorci, visoke šole in akademije, parki in spomeniki. Ob bregu Neve stoji tudi lesena hišica, v kateri je stanoval ruski car Peter Veliki, ki je pred dobrimi 200 leti sezidal to krasno mesto in ga je nazval po sebi: Petrograd. V prejšnjih časih se je na teh krajih razlivala počasna reka Neva po svoji volji, lesovi in močvirja so pokrivala cel okraj. Peter Veliki pa je sklenil tu sezidati mesto, ker je hotel imeti glavno mesto ruske države ob morju. Peter sam, dasi je bil car, se je v svoji mladosti učil na Nizozemskem delati ladje in je delal v ladjedelnici kot preprost delavec. Tudi doma se Peter ni strašil dela in je delal sam med tisoči ruskih delavcev, ki so postavljali novo mesto Petrograd. Delo je bilo težko: treba je bilo posekati gozde, posušiti močvirje, zgraditi bregove, utrditi tla, staviti nove stavbe.

Peter Veliki je imel železno voljo in je izvedel svoj načrt. Leta 1702. je bil Petrograd ustanovljen. Peter je prebival v hišici na bregu Neve, ki še danes stoji za spomin. Danes je Petrograd veliko mesto kakor so druga mesta v Evropi.

Pozimi je v Petrogradu jako mrzlo, ker leži visoko na severu. Takrat zamrzne vsa reka Neva, in tam, kjer so poleti plavale ladje in čolni, drse sani. Na ledu napravijo celo palačo iz ledu in se v nji vesele. Pozimi je v Petrogradu najlepše življenje. Mraz je sicer velik, toda ljudje so oblečeni v tople kožuhe, in na tisoče sani drči semintja po širokih ravnih ulicah. Pa tudi poleti je v Petrogradu lepo. Gospoda sicer že v začetku junija odide na letovišče in na počitnice, toda vkljub temu je mesto jako polno in na ulicah jako živahno. Petrograd ima desettisoč izvoščikov, ki so oblečeni vsi enako v modre suknje z nizkim črnim cilindrom na glavi, in Rusi se jako radi vozijo; po mestu pa vozi tudi velik tramvaj kakor v vseh velikih mestih; tako je ves dan in vso noč veliko drdranje in šumenje po oživiljenih ulicah. Tudi ponoči je bolj živahno kakor pri nas, ker Rusi delajo drug pri drugem posete šele ob devetih zvečer in se potem pozno ponoči vračajo domov. Rusi so jako gostoljubni in radi povabijo znanca ali prijatelja na čaj. V Rusiji vsi pijo čaj. Ruski čaj je jako dober; pijo ga tudi po jedi namesto vina ali drugih pijač. Rusi ne devljejo v čaj sladkorja; denejo sladkor v usta in pijejo čaj — brez sladkorja. Čaja izpijejo jako mnogo; pijo ves večer skodelico za skodelico; zato je samovar v vsaki družini najvažnejša stvar; čaj kuhajo tudi na ulici, v vseh gostilnicah, v posebnih čajarnah, ki jih imajo kakor pri nas kavarne, čaj kuhajo tudi v železniških vozovih; kuhajo ga potniki sami, pa tudi poseben sluga je v vsakem vozu, ki kuha čaj.

Ko sem bil v Petrogradu, sem videl poleg lepih hiš, velikih spomenikov, poleg muzejev, galerij in izložb, poleg lepih ulic, parkov in mostov, poleg ladij, izvoščikov in čaja še nekaj posebnega, namreč — bele noči. Ker leži namreč Petrograd jako visoko na severu, nastanejo koncem meseca junija in v začetku julija — bele noči. Rekli boste: Kako je to mogoče? No, to je popolnoma naravno: vsi veste, da je na severnem tečaju pol leta dan, pol leta noč in da vpliva takozvani severni sij tudi na druge severne kraje.

Pozimi so v Petrogradu dnovi jako kratki, krajši nego pri nas, noči pa jako dolge, še daljše nego pri nas; zato pa so poleti v Petrogradu noči še krajše nego pri nas in dnovi še daljši. Ako si pogledate zemljevid in si predstavite, kako se zemlja suče okolo solnca, boste videli, zakaj se to godi. In tako koncem junija in v začetku julija solnce skoraj nič ne zaide, izgubi se le v nekakem siju in se kmalu zopet pokaže — tako sploh ni noči — in to imenujejo Rusi — bele noči. V beli noči je tako svetlo, da lahko o polnoči pišete ali čitate. Nekaterim ljudem so bele noči jako neljube, ker ne morejo spati. Tudi življenje je v belih nočeh živahno, in so ulice do enajstih polne, zakaj ob enajstih zvečer se komaj toliko zmrači, kakor pri nas ob osmih zvečer. V taki beli noči sem obiskal gospoda Noviča, ki me je povabil k sebi na čaj.

Gospoda Noviča sem po imenu že prej poznal, ker je prevajal slovenske pesmi na ruski jezik in je izdal tudi knjižico „Slovenski poeti“, kjer se naše pesmičitajo v ruskem jeziku. Ruski jezik je sicer našemu jako podoben, vendar bi Rusi nič ne vedeli o nas, ako bi gospod Novič ne preložil naših pesmi na Ruski jezik. Gospod Novič je spisal tudi za otroke igro „Jurko“, ki se godi v naših krajih, in tudi več drugih stvari, je napisal gospod Novič.

Bilo je že ob devetih zvečer, ko sem stopal po dolgem mostu čez reko Nevo. Solnce je stalo nepremično na severu, ljudje se niso zmenili, da je večer, zakaj bilo je po ulicah kakor opoldne, kazalo se je, da bo — bela noč.

Gospod Novič me je sprejel prav prijazno in me je odvedel v svoje stanovanje. Ob tej priliki sem šele spoznal, da je gospod Novič velik prijatelj slovenske mladine.

Stanovanje gospoda Noviča je bilo preprosto. Poznalo se je še, da je pred kratkim časom del družine odpotoval ven na letovišče. Gospod Novič me je odvedel v svojo knjižnico. Bila je jako velika. Največ je bilo v nji knjig o vzgoji in knjig za mladino. Knjige so bile v vseh jezikih: v francoskem, nemškem, ruskem, češkem, hrvaškem, srbskem in tudi v slovenskem jeziku: Tu je bil naš „Zvonček“, Narodna pesmarica, pesmi za otroke in razne knjige za otroke. Posebno „Zvonček“ je gospodu Noviču všeč in ga ni mogel prehvaliti. Tudi drugod imajo take liste kakor je „Zvonček“, pa gospod Novič „Zvonček“ jako rad čita. Tudi naše pesmi ima gospod Novič jako rad in jih dobro pozna. Zaigral mi jih je nekaj na klavir in je rekel, da so malokaterpe pesmi tako lepe kakor naše.

Ko sva pregledala vse knjige, sva sedla k mizi, na kateri je vrel samovar, in sva začela pogovor.

„Kakor vidite,“ je rekel gospod Novič, „imamo tudi mi mnogo lepih slik in knjig za otroke. Pri nas pa imamo tudi gledališče za otroke. Imamo „Narodne dome“, tu v Petrogradu jih je več in tudi po drugih mestih. Tam se v nedeljo zberejo otroci k zabavi. Igrajo razne igre in imajo tudi predstave, ki jih igrajo sami. Zato sem jim napisal igro, ki je povzeta po vaši pravljici in se pojejo v nji vaše pesmi. Naše otroke bo jako zanimalo, ko jo bodo gledali. Rad bi pa videl, da bi jo tiskali tudi v „Zvončku“.

Medtem je bil čaj gotov.

Obljubil sem gospodu Noviču, da bom o tem sporočil vam. Pa tudi igro sem vzel s seboj. Ura je bila že enajst ponoči, ko sem se poslovil. Drugi dan sem se odpeljal iz Petrograda.

Z gospodom Novičem si pogosto piševa in vedno ga zanima, kaj se godi pri nas. Gotovo bo vesel, ko bo videl, da tudi vi čitate povest o divjem možu, ki jo je napisal za ruske otroke, da jo igrajo na odru. Mogoče, da se bo tudi pri nas to zgodilo. Ako pa ne, pa boste vsaj vedeli, kaj piše vaš prijatelj gospod Novič v Petrogradu.

